

III RIIGIKOGU

7. istungjärk. **Protokoll nr. 187 (19).**

1928.

III Riigikogu koosolek 23. novembril 1928 kell 17.

Kokku on tulnud 91 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Tõnisson**, sõjaminister **N. Reek**, haridusminister **A. Mõttus**, teedeminister **A. Kerem**, põllutöominister **O. Köster**, kohtuminister **T. Kalbus**, töö-hoolekandeminister **K. Soonberg**.

Päevakord:

1. Üldkomisjoni esitis võõra maa peal asuvate elamute seaduse arutamiseks määratud tähtaja pikendamise asjas.

2. Koosseisu komisjoni esitis **A. Grimpel**'i vangistamise asjas.

3. Haagis 17. juulil 1905. a. allakirjutatud tsiviilprotsessi kohta käiva rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seadus — reaktisiooni komisjoni ettepanek.

4. Kriminaalseadustik — III lugemisel.

5. Esimese rahvusvahelise töökonverentsi poolt Washingtonis vastuvõetud tööstusettevõtetes tööaega kaheksa tunniga päevas ja neljakümnekaheksa tunniga nädalas piirava konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — I lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 17.15 min.

1. Päevakorra Juhataja **K. Ein-**
täiendamine. **bund**: Riigikogu koosolek on avatud.

Päevakorda võetakse nähtava enamusega **H. Martinson**'i (tp) ettepanekul 1. punktiks komisjonide täiendavad valimised.

2. Teadaandmine komisjoni antud seaduseelnõu kohta. Sekretär **J. Piiskar**: Riigikogu juhatuse poolt on antud avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seadus — rahaasjanduse komisjoni.

3. Komisjonide täiendavad valimised. Nähtava enamusega valitakse maakomisjoni **H. Martinson**'i asemele **K. Veiss** (tp).

4. Üldkomisjoni esitis võõra maa peal asuvate elamute seaduse arutamiseks määratud tähtaja pikendamise asjas.

Üldkomisjoni aruandja komisjoni esimees **A. Jõeäär**: Riigikogu andis üldkomisjoni läbivaatamiseks võõra maa peal asuvate elamute seaduseelnõu ja määras komisjonile läbivaatamiseks 7-päevalise tähtaja. Komisjon, seda seaduseelnõu

arutades, leidis, et määratud tähtaja, 7 päeva jooksul on võimata kõigis neis küsimustes selgusele jõuda, mis seaduseelnõu arutamisel esile tulnud, ja sellepärast palub komisjon Riigikogu seda tähtaega veel ühe nädala võrra pikendada. Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, võtta vastu järgmine otsus:

„Pikendada üldkomisjonile võõra maa peal asuvate elamute seaduse arutamiseks määratud tähtaega kuni 29. novembrini 1928. a.“

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on esitis vastu võetud.

5. Koosseisu komisjoni esitis **A. Grimpel**'i vangistamise asjas. Koosseisu komisjoni aruandja **O. Pukk**: 9. augustil k. a. pööras Vabariigi Valitsus kirjaga Riigikogu poole, milles teatas, et rkl. Arnold

Grimpel'i vastu on tõstetud süüdistused, mis ette nähtud U. N. S. §§ 102, 128 ja 129¹. Koosseisu komisjon, kuhu see küsimus läbivaatamiseks anti, seadis üles kaks küsimust, nimelt kõigepealt selle, kas on rkl. Arnold Grimpel'i vastu tõstetud süüdistused küllaldaselt põhjendatud, ja teiseks, kui nad põhjendatud, kas on põhjust karta, et rkl. Arnold Grimpel end kohtumõistmisest kõrvale hoidma saab.

Riigikogu koosseisu komisjon, tutvunedes kohtuvõimude poolt esitatud materjaliga, leidis need küllaldaselt olema Arnold Grimpel'i vastu süüdistuse tõstmiseks. Ka ei oleks eriti Riigikogu liikmeil kahtlust selles, et süüdistused § 128 ja 129¹ järgi, mis rkl. Grimpel'i vastu esitatud, põhjendatud ei ole, sest siit kõnetoolilt oleme meie õige sageli kuulnud Eesti riikliku korra eitamist ja selle halvaks panemist. (Vahelhüüded pahe-malt poolt.) Kuid kohtuvõimudel on

terve rida andmeid ja põhjendatud andmeid kogutud, millega need süüteod, mis eelpool nimetatud paragrahvides märgitud, täieliku põhjendamise leiavad A. Grimpel'i suhtes. Erilise küsimusena arutas komisjon seda, kas on olemas andmeid selleks, et rkl. Grimpel on süüdi ka Uue nuhtlusseaduse § 102 järgi, s.o. osavõtmises organisatsioonist, mille eesmärgiks on Eestis maksva riigikorra kukutamine. Ka selle küsimuse kohta annab kohtuvõimude poolt esitatud juurdlusematerjal jaatava vastuse. Eriti on see tegevus ilmsiks tulnud tänava aasta esimestel kuudel, kus Grimpel ühes kaaslastega on mitmel pool otsekohe kutsunud Eestis maksvat riigikorda kukutama, ja ei ole kahtlust selles, et tema eesmärgiks oli sarnase organisatsiooni väljaarendamine, mis riikliku korra kukutamise poole sihitud. Kui nüüd tegemist tuli teha küsimusega, kas on põhjust karta, et rkl. Grimpel end kohtuvõimude eest kõrvale hoiab, siis on ta ise sellele selge vastuse andnud. Nimelt, kui Grimpel'i vastu 9. mail kohtuvõimude poolt §§ 128. ja 129. põhjal süüdistus tõsteti, siis anti ta politsei erilise valve alla. Nähtavasti pidas rkl. Arnold Grimpel paremaks ka nende paragrahvide põhjal süüdistuste selgitamise eest kõrvale hoida, teadmata kuhu kadudes. Ei ole kahtlust, et tema ise sellega suurel määral omaks võtnud on neid süütegusid, mis juurdlusematerjaliga kindlaks tehti ja mis tema vastu kohtuvõimude poolt üles tõstetud. Kuna mõlema küsimuse juures koosseisu komisjonil kahtlust ei olnud, siis otsustas koosseisu komisjon Riigikogule esitada ettepaneku, mis Arnold Grimpel'i vangistamiseks loa annab.

Koosseisu komisjoni nimel teen Riigikogule ettepaneku, vastu võtta järgmine otsus: „Ära kuulates Vabariigi Valitsuse esitise 9. augustist 1928. a. otsustab Riigikogu avaldada nõusolekut Riigikogu liikme Arnold Grimpel'i vangistamiseks tõkkeabinõuna tema süüdistuseasjus U. N. S. §§ 102, 128. ja 128¹ järgi.“

H. Martinson (tp): Vabariigi Valitsuse esitist rkl. Grimpel'i väljaandmise asjus lugedes ja koosseisu komisjoni aruandja süüdistusi ära kuulates tekib tahtmata küsimus esile: kas oli siin tõesti tegemist vabariigile nii hädaohtliku kuritegevusega, või on see terve Grimpel'i krempel algusest peale suur kometimäng, millega tööliste ridades segadust taheti sünnitada? Kui meie natukegi asjakäigu üle järele mõtleme, siis peame tahes või tahtmata viimase arvamise poole kalduma. Grimpel'it süü-

distatakse riigivastases kihutusetöös avalikkudel kõnekoosolekutel; umbes selles samas, mille pärast tema kaaslane energiline, andekas noormees Hugo Rätsep kinni võeti ja nüüd ammu, meil valitseva sõjaseaduse tõttu, karistust kannab.

Kui Grimpel tõesti vabariigile kardetav oleks olnud, siis oleks ta ammu võidud kinni võtta — niisama kui Rätseparki. Riigikogu liikme maandaat poleks teda kaitsnud, seda meie nägime teise Riigikogu ühisväerinda kuuluvate Riigikogu liikmete vangistamisest. Kui tahetakse põhiseadusest mööda minna, küllap siis kassiauk leitakse, kust läbi pugeda. Rätsepa ja Grimpel'i vastu on ühesugused süüdistused. Üks võetakse kinni, teine jalutab vabalt ringi. Selajal ilmuvad mitmes ajalehes teated: kohtuvõimud tahavad rkl. Grimpel'it areteerida ja selleks ta Riigikogult välja nõuda. Sarnased teated ei ilmunud üks kord, vaid mitu korda, mitmesuguste vaheaegade järele. Kui kedagi riigile kardetavat kurjategijat tahetakse vangistada, kas seda enne siis ajalehtedes avalikult kuulutatakse? Kas ei olnud see ennem mõistu märguandeks, mis umbes sarnaselt kõlaks: katsu, et sa kaod meie silmapiirilt, muidu oleme sunnitud sind vormi pärast ki vangistama! Ja see, kellele sarnane hoiatus antakse, taipab viimaks ometi ja — kaob. Kaob hoolimata meie agara, hästikorraldatud kaitsepolitsei käte vahelt. Tema järele oli ammu valve, nagu teatakse, tema püüdmiseks saadetakse isegi piiriäärde valvurid, teda nähakse piiriääres — aga seal — korruga on mees kadunud kui tinatuhka, ja politsei käib teda Tallinnas kodus otsimas ja teeb näo, nagu oleks Grimpel Saaremaale kõnesid pidama läinud. Hiljem on aga jälle viimse peensuseni teada, kuidas, kus kohal ja millal Grimpel üle piiri lipsanud. Noh, saagu sellest aru kes tahab, aga kõik need asjaolud juhivad vägisi sinnapoole, et Grimpel'it pole tahetudki areteerida. Grimpel'it taheti lasta kaduda, nagu nii mitmeid enne teda, ta oli oma töö teinud. Mõned noorest nõrgad ja mõned vanast väetid olid ennast eksitada lasknud ja selle eest „riiklikude kurjategijatena“ kinni kukkunud. Tõendusil meil selleks iseenesestki mõista olla ei või, aga need asjaolud räägivad isegi selget keelt. Tunnistan avalikult, heameelega ei oleks ma seda asja puudutanud, aga et rkl. Grimpel meie partei nimekirja järgi Riigikokku pääsis, siis ei võinud meie vaikides sellest mööda minna. Mis meie Grimpel'ist kui partei- ja rühmakaaslastest arvasime, tunnustab kõige paremini asjaolu, et meie tema juba ligemale kahe aasta eest välja heitsime

oma ridadest. Aga see, et ta meile kõlbmata oli, ei peaks veel põhjust andma tema kui Riigikogu liikme õigusi kitsendama hakata. Meie tahame ka nende vastu, keda meie küll austada ei saa, kelle tegevuse ja seisukohad meie isegi hukka mõistame, siiski ausad olla, ei taha nende õigusi lasta kitsendada, asudes põhimõttelikul seisukohal, et poliitilise meelsuse pärast kitsendada ei tohi ühegi inimese vabadust. Sellepärast ei saa meie kuidagi Vabariigi Valitsuse esitist rkl. Grimpe'i vangistamise asjas pooldada ja hääletame selle vastu.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on esitis vastu võetud.

6. Haagis 17. juulil 1905 a. allakirjutatud tsiviilprotsessi kohta käiva rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja rkl. Gustavson'i puudumisel täidab aruandja kohuseid komisjoni esimees rkl. Anderkopp. Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

7. Kriminaal-seadustik — III lugemisel. (Tekst vaata: I) komisjoni ettepanek — „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 56, veerg 507—655; 2) II lugemisel vastuvõetud parandused: 12. ptk. § 265. kohta veerg 392, 650; 24. ptk. § 446. kohta veerg 441; 26. ptk. § 473. kohta veerg 442, 656—657; 30. ptk. § 516. kohta veerg 513—514.)

Kriminaalseadustiku komisjoni aruandja **R. Vreeman.**

Arutamisel on eriosa 9. peatükk.

H. Leesment (krst) (jätkab kõnet): Austatud Riigikogu liikmed! Teie lahke loaga tuletan veel kord meelde neid põhjusi, mis ma eile siin ette kandisin ja missugused aborditegemisele kaasa aitavad, need olid: aineiline puudus, naise elukutseline töö, siis kartus sünnitamist, ja hädaohtude eest, ja kartus nõrga ja haiglase järeltuleva soo eest.

Mina lubasin paar näidet elust võtta. Isa alkohoolik, on juba kaks last olemas, kes vaimlikult kängu on jäänud. Kartuses, et järgmised lapsed sama-sugused saavad olema, on

ema omale mitu aborti lasknud teha, tema oma ülestunnistuse järgi, sellepeale vaatamata, et nende aineiline seisukord ehk oleks neil lubanud veel paar last üles kasvatada.

Teine näide: Isa on langetõbine. On kolm last, kõik näiliselt terved. Neljanda raskejalguse ajal nõuab ema aborti. Arstid ütlevad ära. Hiljem tunnistab ta ise, et ta omale lasknud veel kuus aborti teha.

Neid näiteid võib iga naistearst oma praktikast tosinate kaupa tuua. Iseäranis suur on naiste kartus närvihaiguse, tiisikuse, siifilise ja joomatõbe vastu, millest rahvas usub, et nad tingimata kõik päritavad on. Teaduslikult ei ole see ju küll põhjendatud, kuid mis see aitab, rahvas usub seda ja toimib selle järgi. (M. Martna, stp: Mida ta usub?) Et need haigused kõik päritavad on. Kuid võib öelda, et tiisikus päritav ei ole, vaid alles pärast sündimist saavad lapsed infitseeritud.

Siis vähema tähtsusega oma ulatuse poolest, oma tagajärgede ulatuse poolest oleks nimetada liiga hiline ja liiga varane abielu, siis ilmavaate muutmine ja võib ka öelda — usuvalu langus. Endistel aegadel andis usk inimestele ikka jälle uut julgust ja jõudu eluraskustega võitlusse astuda, kui neid üllirasked koormatused ähvardasid maha murda. Need oleksid tüübilised kaebused ja kartused, mida meie kõnetundides ja haigemajades näeme ja kuuleme. Nii on see meil ja ka teisel. Vaatame nüüd, kuidas lood sel alal meie maal olid.

15 aastat tagasi oli mul võimalus abordiküsimust lähemalt vaatlemisele võtta selleaegsetes Eesti ja Liivi kubermangudes. Mul ei ole kahjuks neid andmeid praegu käepärast, kuid mäletan hästi, et meie maa sel alal õige mõõdukates piirides esines võrreldes teistega. Põrdeaeag tuli siin umbes 1906. a. Abort hakkas näitama tõusvat tendentsi. Seda tõusu näitas ka Tartu ülikooli naistekliiniku materjal, kus ma sel ajal töötasin. Mispärast see niiviisi oli? Sel võivad mitmed põhjused olla. Üht tahaksin nimetada, sel ajal ilmusid nimelt mitmed raamatud ja broshüürid, mis tahtsid suguelu küsimusi rahvale selgitada. Meie rahvas on ikka suurt huvi tundnud küsimuse vastu, mis tema organismi, selle tegevusse ja tervishoidu puutub. Rahvas ostis ja luges neid raamatuid huviga, kuid kahjuks ei olnud need raamatud küllalt tarviliku kriitikaga kirjutatud.

See tõusuaeg või tendents kestis edasi võrdlemise aeglaselt, siis tulid mõlemad pikaldased sõjad oma viletsuste ja hädadega, perekonnainimesed lahutati pikemaks ajaks üksteisest, sõjaväelased oma alalistel rännakutel tilgutasid nii mõnegi tilga mürki meie rahva hingeelusse, oli kõlblik meeoleolu langus, tuimus, teadmatus, mis lähemad päevad kellelegi toovad. Siis järgnes tõusikluse

ajajärk oma pillamiste ja prassimistega, kiusatuste ja meelitustega. Ühelt poolt viletsus ja puudus, aga tihti ka elav tung kerge ja lodeva elu järele, teiselt poolt rahaväärtuse langus ja kuhjumine üksikutesse kättesse, millele aga ei olnud võimalik järgneda lasta sissetulekute tõusu, ning elukallidus, ja mitte kõige vähem ja kõige viimaseks — äärmine korterikitsikus. Ühesõnaga, ka meil tungis läbi see nõndanimetatud egosentriline elu-ideaal, mis seab oma isiku keskpaika, mis kõigub elumaitsemise ja võimupüüdmise ning auahnuse vahel, mis ei taha ohvreid tuua ja raskustega võidelda, mis teeb lõdvaks ja nõrgaks, tuimaks ja ükskõikseks, lühidalt tüürib seisukorra poole, mida kõne algusel nimetasin. Teiselt poolt aga — viletsus ja puudus, rahulolematuse oma seisukorraga.

Veel ühe tähtsa teguri peale tahaksin austatud Riigikogu liikmete tähelepanu juhtida, mis abortide tegemise levinemisele rohkesti kaasa on aidanud ja ka praegu tähtsat osa mängib ja mis täiesti seaduseandja tähelepanu väärib. See on vastolu seaduseandja vaatekoha ja rahva suurema hulga arusaamise vahel abortide suhtes. Seaduseandja loeb abortide tegemist raskeks kuriteoks riigi ja rahva vastu ja nuhtleb seda raske karistusega. Rahvas aga oma enamuses ei loe seda kuigi suureks või sugugi kuriteoks, mida karistama peaks. Rahvas vaatab selle peale enamasti kui kaitseabinõu peale, et ennast ähvardava terviserikkumise eest hoida. Iga naisterst võib tunnistada, kui avameelselt naised omavahel seda küsimust arutavad, kuidas nad üksteisele nõu ja teoga abiks tahavad olla ja kuidas nad vähemagi piinlikkusetarstide poole pööravad nõudega aborti teha. Neile on see enesest mõistetav ja tarvilik operatsioon, et ennast suurema pahe eest kaitsta. Neile ei tule mõttesegi, et nende nõudmine seadusevastane kuritegu võiks olla. Ja kui keegi selle teoga ometi toime on saanud, kas kaotab ta siis lugupidamise oma kaaskodanikkude juures? Seda ei ole tähele panna võidud suuremal hulgal. Ja kui keegi selle teo eest karistada on saanud, siis kahetsetakse teda ja tuntakse talle kaasa. Aga kas on teada juhtumisi, kus keegi selge mõistusega inimene avalikult hakkaks seletama, et ta tahab täna või homme kuskile vargile minna, või tahab kedagi petta või mõnda dokumenti võltsida. Seda ta avalikult ei julge teha. Seda teevad mõtteosalised oma vahel ja ainult sosinal, nad kardavad päevalgust. Kui nüüd keegi petis või varas niisuguse teoga on hakkama saanud, siis pööratakse põlgusega temast ära, ta kaotab oma seltskondliku positsiooni, ja rahva õigluse

tunne saab ainult siis rahuldatud, kui süütegija karistuse on saanud. Rahvas loeb tema tegu kuriteoks.

Vaadake, siin on suur vahe seaduseandja ja rahva vahel, üht kahetsetakse, teisele nõutakse karistust, üht tegu loetakse lubatuks, teist — kuriteoks. Selle rahva teisiti arusaamisega peaks seaduseandja arvestama, kui ta tõesti tahab niisuguse seaduse välja anda, mis rahvale vastuvõetav oleks, mis rahva õiglusetundele vastaks. Siia maani on praktika näidanud, et rasked karistused aborti levinemist ei ole suutnud seisma panna, vaid ümberpöörduvalt, et ta kohutavalt kiirelt laieneb. (Kohtuminister T. Kalbus: Siis ta saab veel suurem olema.) Vaevalt. Seaduseandja peaks rahva arusaamisele kontsessiooni tegema, ta peaks aborditegemise teatavatel tingimustel karistusest vabastama, nagu rahvas seda nõuab, ja nimelt tervislikkudel põhjustel. Kui ta seda teeb, kui ta aborti teatavatel tingimustel karistusest vabastab, siis peab ta selle lubaduse selgelt ka oma kriminaalseadustikku sisse võtma, et mingit arusaamatust ei tekiks. Siin on ette toodud, et § 46. lubab seda, kuid see paragrahv ei ütle seda küllalt selgelt. (Kohtuminister T. Kalbus: Päril selgelt.) Seda võivad juristid nõnda seletada, aga arusaamatusi võib seal ikkagi tulla. Sellespärast peaks siia kriminaalseadustiku 9. peatüki juurde võetama, et abort tervislikkudel põhjustel karistatav ei ole; kas iseparagrahvina või märkusena, see oleks ükskõik, kuna siis lähemad tingimused eriseaduses täpsemalt ära tähendatud oleksid. Sellega oleks, arvan ma, rahva õiglusetunne rahuldatud ja nii mõnigi õnnetus jääks tulemata.

Kuivõrt põhjendatud teine nõudmine on, et abort teatavatel sotsiaalsetel tingimustel karistusest vabaks peaks saama, selle küsimuse juures ma täna ei peatu. Seda võiks ju mitmeti kaitsta, kuid selle elluviimine oleks meil nii suurte raskustega seotud, et meie seda juba tehniliselt praegu teostada ei suudaks. Tähendaksin ainult sellele, kui suure aparaadi peaksime siis käima panema, kui tahame vähegi kiiremaid ja täpsemaid ja tõeludele vastavaid andmeid selle kohta, kellele sellel põhjusel abort lubatav, kellele mitte. Sellespärast toetan rkl. Johanson'i ettepanekut.

J. Fuks (as): Lugupeetud rahvasaadikud! 9. peatükk kriminaalseadustikus, mis käsitab süütegusid rahva tervishoiu vastu, on esile kutsunud pikad vaidlused abordiküsimuses. Elu läheb oma rada, ja seda elurada

peab seadusiandev kogu alati silmas pidama. Ei saa sellepärast jätta pilku heitmata minevikku, — veel enam olevikku — ja sellest järeldusi teha tuleviku kohta. Mitmed eelkõnelejad on valgustanud abordiküsimust ja andmete varal selgeks teinud, kui vähe tagajärgi inimesoo juurdekasvus on andnud raskesti karistatavad abordid. Kõrgemad, rikkamad, „koorekiht“, — neil on aborditegemine saanud päris lihtsaks ja igapäevaseks asjaks, oleks nagu haige hamba väljatõmbamine. (K. Päts, põl: Kust ta seda teab?) Kuid vaene, tööinimene ei julge palju abordile mõelda: 1) et see kulukas ja 2) hirm ja häbi sarnaselt inimeselu hakatuse hukkamise ilmsikstulemise üle, millele raske karistus võib järgneda. Siin toodi ette andmeid, et Tallinnas viimasel ajal avalikke aborte peaaegu sama palju on olnud kui sündimisi. Need on andmed avalikkude abortide kohta, mitteavalikke — neid ei saa keegi registreerida. Seda ei saa aga maa kohta öelda, et seal abordid õige suurt hoogu oleksid võtnud. Seal puuduvad avalikud abordid, sest maainimestel puuduvad selleks kogemused, tutvuseringkond ja sagedasti ka võimalus. Maal tunnevad elanikud üksteist, terve küla ja vald on kui suur tuttavate pere, ja kui siis seal keegi naisterahvas häda või häbi tõttu peaks laskma endale aborti teha, siis on see kõigile teada. Ei aita siis kodust puudumiseks vabandused, et kuskil kaugemal onu matmas või tädi küllastamas käinud. Kõigile on sarnane asi arusaadav, jutud kui kulutululi lagunevad laiali, ulatuvad ametivõimude kõrvu ja sarnaselt langevad enamasti kohtu alla maanaisterahvad. Rkl. Johanson oma kõnes tunnistas seda, et enamjagu on maanaisterahvad selle süüteo eest karistatud. Linnades, kus tihti isegi ühe maja elanikke ei tunta, seal sünnib kõik enamasti saladuse ja vagaduse katte all.

Hoopis halvem lugu on maanaisterahvaga, kellel puudub raha ja mõni päev aega, et endale lasta korralikult aborti teha. Häda sunnil minnakse selleks kuskil metsanurgas elutseva „targa eide“ juurde. Kuidas seal häda aidatakse, arstitakse ja naisterahvast piinatakse, sellest räägitakse öudseid jutte. Tagajärg on see, et naisterahvas on küll pääsenud sünnitamisest, kuid kas kaotab elu või tervise. Vabanduseks sarnasel puhul öeldakse siis alati, et naisterahvas teatud haiguse puhul on midagi rasket tõstnud või rasket tööd teinud, nagu seda maal alati tehakse. Kuid tõsised põhjused jäävad jällegi häda ja häbi pärast ütlemata. Kas peab see maal niiviisi edasi kestma? Ei! Ka maanaisterahvas on viimasel ajal palju arenenud,

ta ei taha enam ainult lastevabrik ja seejuures ühtlasi ka tööori olla, vaid ka tema nõuab endale inimesväarsust ja puhkeaega. See on õigustatud nõudmine. Võtame maalapsed. Vanemate kehvus ja vaesus sunnib lapsi vahest juba kuue- seitsme aastaselt karja minema või teiste, oma nooremate õdedevendade hoidjaks olema, et emal, kellel teinekord majapidamises ühtki abilist ei ole, võimalik oleks talitusi toimetada, või põllul ja heinamaal kaasa töötada.

Ka linnades pole vaestel töolisteperekondadel elu sugugi parem, kus mees ja naine peavad tööl käima, ja lapsed oma pead kodus olema. Tuleb meelde pilt, mida näidati, kui ei eksi, käesoleva aasta algul Tallinna kinos. Vaene tööliseperekond: mees, naine ja 4 last. Korter vilets, elavad puuduses. Ei mingit võimalust viienda lapse sünnitamiseks. Arst keeldub seaduse valju karistuse tõttu aborti tegemast. Hädast avitas keegi „tark“, nii et naise surm järgnes. Surnukeha juures nutsid õnnetu mees ja emata vaesedlapsed. Rusuv pilt! Sarnasel korral tulevad lapsed riikliku hoolekande alla võtta ja selleks summasid kulutada. Jääb järele küsida: Mis on otstarbekohasem, kas lubatud abort või laste hoolekanne? Olen veendunud, et esimene on otstarbekohasem.

Härra Hasselblatt tõlgitses, et sõna „proletariaat“ tähendavat umbes lastetegiijat või mureteijat. (M. Martna, stp vahelhüüe.) Ei, mina tahtsin öelda, et meil on küllaldaselt seda proletariaati, tema pole veel oma kohustusi unustanud, kuid meil puudub see kiht rahvast, kes aitaks need lapsed üles kasvatada. Kaht koormat proletariaadil kanda on raske, käib üle jõu. (M. Martna, stp: Ütlete kord ühe tõsise sõna.) Meil on olemas küll see „koorekiht“, kes praalib ja prassib, elab lõbusat elu, laseb endal elumõnusus tagajärgedeta maitsta, kuid see kiht, nagu rkl. Johanson tähendas, ei kohkuks ka tagasi kividega surnuks viskamast neid, kes lapsed on ilmale toonud ja julgevad abi ja toetust paluva käe välja sirutada. Meil on ahtraid naisi ja rikkaid vanapiigasid, kuid kas on neil laste vastu armastust? Ei, enim küll vihkamist. Meie näeme neid koeri ja kasse pidamas selle asemel, et mõne vaese perekonna või eluteel vääratanud tütarlapse last kasvatada. Ei võeta isegi lastega perekondi korterisse. Kuhu peavad need inimesed asuma, kui neil alati lapsi juurde tuleb? Ei päästa õnnetut tütarlast abort, jääb järele vabasurm. Ma ei eksi, kui arvan, et niipaljugi enesetapmisi võime kirjutada selle arvele, et abort raskesti karistatav ja selle tõttu liiga kallis on. Meil

on viimasel ajal ämmaemandate arv kasvanud, sündimiste arv kahanenud, kuid millest elatavad end kõik need ämmaemandad? Palju on nad sünnituseabi andnud? Ma mäletan, doktor Masing kandis kord ette, et Tallinnas on 3 sündimist iga ämmaemanda kohta. (H. Leesment, krst: 2, 3.) Palju on neid ämmaemandaid abortide tegemises vastutusele võetud? Mõned üksikud ja needki enamasti maanaisterahvaste aitamise eest. (K. Ast, stp: Ega selles küsimuses ei saa linna ja maa vahel vastolusid leida.) Kui meie ei taha, et sarnane olukord peaks edasi kestma, siis peame abordi kuni 3 kuuni vabaks lubama, nagu härra Jõeäär ette pani. See tähendab seda, et ka vaesem rahvas võiks seda kätte saada, mis jõukamatel juba käes on. Muidu jääb ka siin — väiksed võllas, suured tõllas.

Muidugi, kui abort 3 kuuni vabaks lubada, siis tekib küsimus, kas meie rahva juurdekasv selle all veel enam ei kahane? Kuid siin peaks siis riik võimalusi leidma teisiti rahva juurdekasvu küsimuse lahendamiseks. Meil on riigiteenijate haigusekindlustuse seaduse põhjal võimaldatud naisterahval enne ja pärast sünnitamist puhke-aeg, prii arstiabi, siis ühekordne rahaline toetus ja igakuune perekonna-abiraha. Need toetused ei ole jõudnud riigiteenijaid viia veendumuseni, et sellega ergutatakse neid rahva juurdekasvu eest hoolitsema. Samasugune seadus peaks ka maksma pandama kõigi teiste, eeskätt aga kehvemate kodanike suhtes. Siis tohiks loota, et sarnase puhkuse ja toetuse juures iseäranis maal nii mõneski perekonnas lapsi veel rohkem signeks. (M. Juhkam, tõe: Veel kindlam abinõu oleks: meie riik hakkab lapsi tellima ja üles ostma. — M. Martna, stp: Kas härra Juhkam võtab selle teostamise enda peale?) Maal on tervishoidlikud olud paremad, mille tõttu maalapsed ka tervemad ja tugevamad arenevad. Ja seda tervet sugu oleks meie riigil tarvis loovaks tööks ja iseseisvuse kaitseks.

Siin tekib aga küsimus, on see kõik riigile rahalisest seisukohast võimalik? Ei, meie riigi praegused tulud ei võimalda sarnaseid väljaminekuid. Kuid selleks tuleks välja anda seadus ja luua perekondadele abiandmise fond. Selle fondi sissetulekuteks tuleks maksustada erilise maksuga jõukamaid vallalisi mees- ja naiskodanikke, ütleme näiteks üle 30 aasta vanu, siis lasteta abielupaare ja peale selle vast ehk veel neid rikkamaid perekondi, kellel alla kahe lapse on. Peale nende sissetulekute oleks veel sissetulekuid kingitustest, pärandustest j.n.e. Mina arvan,

et sarnase fondi loomine aitaks seega kaasa, et kehvemate inimeste lapsed võidakse üles kasvatada. Põhimõte oleks: ühed muretsevad lapsi, teised omalt poolt aitaksid osaltki kasvatamisele kaasa, seega hoolitsedes kõik rahva juurdekasvu eest, ja ei oleks karta, et 3 kuuni abordi karistamata jätmise meie rahva juurdekasvu vähendaks.

Härra kohtuminister tõi ette, et kuskil riigis pole abort karistamata. Ma küsiksin, miks meie siis peame alati teiste eeskujule järele käima? Kui pole teised teinud, ei kõlba ka meil teha. Kuid siin kõnelejate poolt ettetoodud andmed teistest riikidest ja meie omast näitavad, et abordi karistamine on tegelikult üks pimesikumäng. Ja milleks seda tarvis? Et võimaldada teenistust arstidele, ämmaemandatele, advokaatidele ja tööd kohututele.

Mina pooldan rkl. Jõeääre ettepanekut. Abort on ehk omapärane surmanuhtlus inimeselu rakukese üle ja sellepärast tuleks igalühel seda küsimust samuti kui surmanuhtlust oma parema teadmise ja südametunnistuse järgi otsustada.

K. Ast (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin selles küsimuses ainult paar sõna öelda, ma ei taha siin kaua kõnelda.

Lugupeetud rkl. härra Leesment on kui arst ja inimene konstateerinud üht tõe, mis seisab selles, et meie rahva enamiku õiglusetundele ei ole aborditegemine mitte vastu. Raske, väga raske oleks vaielda selle tõe vastu.

Kahtlemata leidub neid, eriti maal vane-mapõlve inimesi, kelle enesetundele tundub see tülgastavana. Aga need on niisugused inimesed, kes ei või sünnitada, ja nemad on inimesed, kes avaliku arvamist ei tekita, vaid selle arvamisega, mis neile omane, hauda lähevad.

Kui võtame elujõulisi inimesi maal ja linnas, siis rõhuv enamus tunnustab aborti kui abinõu, mis inimene tarvilikul korral käsitada võib. Kui see nii on, siis lugupeetud Riigikogu liikmed, peame meie seaduseandjatena sellest tarvilikud järeldused tegema. Ei tohi olla sääraseid seaduslikke või õiguslikke norme, mis kokkukõlas ei seisaks rahvaenamiku õiglusetundega. Mina ei ole jurist, aga minul on siiski tulnud isikliku huvi pärast jälgida seaduseandluse arenemise ajalugu. Iga jurist kinnitab minu sõnu, et seaduseandluse arenemine kõigis mais ja kõigis riikides tunnustab seda, et seaduseandja on püüdnud jõudu mööda fikseerida sundusliku ja kohustava normina seda, mis õiglusetundena rahvasse juba on kasvanud, või mis elu enda

poolt tegelikult on teostatud. See on olnud iga mõistliku seaduseandja tahe ja see tahe moodustab rea tähiseid, mille järgi seaduseandluse arenemistee on käinud. Muidugi ei ole seaduseandlus kunagi tabanud täielikult seda ideaali, et tema õigusenormid alati oleksid vastanud rahva õiglusetundele. See on tulnud sellest, et seaduseandjad on seisnud lõpmata kaugel rahvast. See oli siis, kui seaduseandlus oli koondatud vürsti kätte, kuninga kätte, või ühe kogu eesõigustatud inimeste kätte. Siis sündisid ilmale niisugused seadused, millel olid peamiseks tunnuseks klassihuvide kaitsemine, kõrgema kihi, valitseva kihi huvide kaitsemine või isiklike hüvede kaitsemine või muud niisugused tunnused, mis tihti näkkulöövalt tundusid rahva õiglusetundele. Aga kui rahvas ise hakkas oma kutsutud esindajate kaudu seadusi maksma panema — see oli pärast suurt Prantsuse revolutsiooni, ajal, mis langeb ühte esitava demokraatia sündimisega — siis on seaduseandlus ikka enam ja enam sobivusse astunud rahva õiglusetundega ja seega ka rahva moraalse tundega, sest moraal ei ole ju midagi muud kui õiglusetunde tegelik tarvitamine, õiglusetundest tekkinud elukommete reegel. Ja moraal muutub nagu elu ise, ja muutub ühes õiglusetunde muutumisega. Ja kui nüüd õiglusetunne nõuab aborditegemise karistusest vabaksjätmist, siis on iga demokraatliku seaduseandja kohus, selle eest hoolitseda, et kodanikud oma parema teadvusega maksvate seadustega vastollu ei satuks. Seda tuleb silmas pidada ja tegelikus elus vastavad korraldused maksma panna. Meie kohus on rahva õiglusetundele vastu tulla ja seadused niisugusel kujul maksma panna, et need otstarbekohased oleksid ja rahva õiglusetunnet rahuldaksid.

Ma ei hakka neid näiteid analüüeerima, mis mõned kõnelejad väljendanud, nagu oleks võrdne ühe inimeseloote hävitamine inimese tapmisele. See oleks mingisugune õiglusetu vitaliteedi kummardamine. Vitaliteet on niisugune nähe, mis kummardamist ei vääri. Loode on küll teatavas mõttes elav olevus, kuid kui me sellelt seisukohalt välja läheme, siis kuuluksid elava olevuse mõiste alla kõik puud ja kõik teisedki taimed, ning isegi mingisugune poliüp oleks elav olevus. Kui lapse loodet võtta elava olevusena, siis ikkagi ainult sellest ajast peale, kus ta end liigutuste läbi tunda annab. Kui ta on aga emahüst alles sedavõrt lahutamata, et ta veel ühtki autonoomse olevuse tundemärki ei ilmuta, siis ei ole ta veel elav olevus.

Sellepärast pooldan oma parteiseltsimehe Jõeääre ettepanekut, et abort enne kolme

kuud ei oleks karistatav. Kui tahate aga aborti ka enne kolme kuud karistuse alla määrata, siis tulevad ilmsiks sarnased juhud, et loode tõesti lastakse nii suureks kasvada, et tema kõrvaldamine tülgastustunnet tekitab ja kus ta peale kui inimese peale võib vaadata. Säärased hilised abordid tulevad ette peaaeglikult seal, kus inimestel ei ole võimalust toimetada aborti seaduslikus korras: nad kardavad seda teha arsti juures, püüavad kõiksuguste koduste abinõudega, mitmesuguste soolapuhumistega j.n.e. ennast aidata, ja kui see soolapuhumine kolme kuu jooksul ei aita, siis lõpuks pööravad mõne ämmaemanda poole, kellel ei ole oskusi ega tarvilikke abinõusid aborti tegemiseks. Nii tekivad kuritegelised abordid, mis moodustavad halva osa abortide kroonikas, ja nii tekib ühiskonna äärmiselt karm suhtumine emaisikusse. Kui abort kuni kolme kuuni oleks lubatud, siis võib igauks võrdlemisi vähese raha eest lasta enesele aborti teha ja siis ei tuleks sel alal ette kuritegelisi nähtusi.

Väga õigustatud on siin tõmmata paralleele aborti ja alkoholi keelu vahel. Teie mäletate, lugupeetud härrad, et üheks peamiseks motiiviks, mille pärast alkoholi tarvitamine vabaks anti, oli see, et ära hoida korruptsiooni. Teadupärast põletati meil tol ajal igas külas „puskarit, “ja politsei oli ametis, et puskarikeetjaid vastutusele võtta. Oli see tarvilik? Esiteks rüvetas see arusaamist meie õiguslikust korrast, sest ei suudetud kaotada puskarikeetmist, ja teiseks sünnitas see korruptsiooni selles aparaadis, kes oli sunnitud selle kuritegevuse järele valvama. Nii oli näiteks Soomes. Muidugi lähevad Soome olud lahku meie oludest, ja sellepärast ei taha ma avaldada oma arvamist Soome kohta.

Kui rahva õiglusetunne aborti pooldab, ja kui sotsiaalsed olud inimesi sellele teele lükkavad, siis on võimata ära hoida korruptsiooni, ära hoida kuritegevust, millest ma praegu räägin jutumärkides, sest tõelikku kuritegevust siin ei ole, küll aga langevad inimesed asjata seltskondliku mõnituse ja halvaks panemise alla. Kellele on seda tarvis? Kas peab see lugupidamist kasvatama meie seaduste vastu, või peab see kindlustama meie õiguslikku korda? Mina ei usu üht ega teist. Usun, et see just lugupidamise kaotaks meie seaduste vastu, sest iga seadus, mis ei vasta elunõuetele ja ei seisa kokkukõlas rahva moraalitundega, on vihatav, iga niisugust seadust rikutakse. Aga kus rikutakse üht seadust, seal asutakse kerge käega rikkuma ka teisi.

Lõpuks tähendaksin, et kui abort oleks lubatud, siis jääks suur hulk alimentide

küsimusi ära. Ka see oleks hea. Alimentide asi tekitab meie seltskonnas oma ainelise ebamugavuse poolest isiklikkude vahekordade teravaksminekut, isiklikku pahameelt inimeste vahel ja annab meie kohtutele asjata tööd. Kui lubatud oleks avalikult ja kartmatult tarvilikult vara abortide tegemine, siis uskuge, langeks muidugi mitte kõik, aga suurem hulk alimentide nõudmisi ära, ja sellest oleks tulu meile kahtlemata.

Neil põhjustel, kõrvale jättes kõik teised sotsiaalsed küsimused, mis käsikäes abortide küsimusega üles võivad kerkida, pooldan mina nii Jõeääre kui ka Johanson'i ettepanekuid ja soovitaksin küll, et Riigikogu need mõlemad ettepanekud vastu võtaks.

A. Jõeäär (stp): Lugupeetud härrad rahvasaadikud! Mina tegin ettepaneku, mille vastuvõtmise tagajärjel abort oleks esimese kolme kuu jooksul karistamata. Kuid mina ütlen siin kohal, et mina isiklikult olen aborti tegemise vastu. Mitte sellepärast vastu, et see oleks surmamine, nagu mõned keskaegsete vaadete ga inimesed arvavad, vaid mina olen vastu sellepärast, et aborditegemine isenesest on äärmiselt ebaesteetiline toiming ja kutsub enese vastu põlastusetunde esile. Sellest ei järgne aga veel, et seda toimingut peaks karistama. Karistada võib ainult tegu, mis on kriminaalse karistuse vääriline, mis on kuritegu. Kui näiteks võrdleme alkoholismi abortidega, siis leiame, et alkoholi tagajärjel inimesed panevad veel mitu ja mitu korda ebaesteetilisemaid toiminguid toime; alkoholismi tagajärjed rahva tervisele on palju raskemad, kui õigel ajal tehtud abort. Aga ometi ei karistata meil joodikuid, vähemalt, kui nad avalikus kohas purjus olekus rahu ei riku, kuid aborti ei lähe keegi avalikus kohas tegema.

Nüüd küsime, milles seisab aborti juures kuriteo koosseis. Mille eest siin karistatakse? Kui sellele seisukohale asuda, et tegemist on tapmise või surmamisega, siis oleks kõige lihtsam — aborti paragrahv üldse maha kustutada, sest surmamise jaoks on vastav paragrahv olemas. Meil on aga sellest seisukohast loobunud ja karistus on viidud peatükki, mis räägib rahva tervishoiust. Järelilikult tahetakse karistada ema iseendale tahtlikult sünnitatud terviserikkumise eest. See on aga millegipärast erand, sest teiste terviserikkumiste eest seadus ei karista, mis inimene iseendale vabatahtlikult teeb või teha laseb. Ta võib teha endale palju suuremaid vigastusi, kui see aborti tagajärjel võib tekkida. Kuid selle eest seadus mingisugust karistust ei määra. Tähendab, siin ei ole tegemist

isiku kaitsega, vaid tegemist võib olla ühiskonna huviga, nagu härra Hasselblatt rääkis. Meie peame hoolitsemata selle eest, et rohkem sünniks rahvast, kuid kui meie loogilised oleme, siis peaksime sarnasest põhimõttest välja minnes veel kaugemale minema ja karistuse normid üles võtma nuhtluseseadusesse, et karistada ka neid, kes tarvitavad abinõusid raskejalgsuse ärahoidmiseks. Selle tagajärjed on rahvaarvu kahanemiseks veel rohkem mõjuvad. Võibolla peaksime karistama ka neid meesisikuid, kes teatud vanaduseni jõudes ei ole selle eest hoolitsenud, et neil oleks seaduslik või mitteseaduslik järeltulija. Meesisikud on siin muidugi suuremad süüdlased, sest naisisikud üksi ei saa ka kõigeparema tahtmise juures rahvaarvu suurendada.

Aga nii kaugale ei ole meil siiski mindud ja ei tahetagi minna. Ma kahtlen selle juures, kas ühiskonnal on õigus sundida sünnitama lapsi. Nii kaua minu arvates ei võiks seda õigust olla, kuni ühiskond ei ole kindlustanud võimalusi lapsi kasvatada.

Siin on ette toodud eelkõnelejate poolt väga veenvaid väiteid, mida minul vaja pole kordama hakata, sellest, millises seisukorras meil praegu suurem hulk rahvast elab. Ma olen kindel, et iga normaalsete tunnetega ema armastab lapsi ja tahaks neid kasvatada, aga kui tal selleks võimalused puuduvad, siis minu arvates ei saa teda selleks sundida. On ka neid, kel võimalus oleks lapsi tõepoolest kasvatada ja kes siiski neid ei kasvata. Kuid ei saa ka neid karistuseabinõudega selleks sundida. Seda näitab juba see, et kuigi rasked karistused on määratud abortide tegemise eest, see siiski ei takista abortide tegemist. Ei saa sundida karistusega last ilmale tooma. Ja need, kel võimalus oleks lapsi kasvatada, kuid seda ei tee, need leiavad ka seaduslikke võimalusi karistuse eest kõrvale põigelda, sest praegumaks va seaduse järgi on kahe arsti nõusolekul abort lubatud tervislikkudel põhjustel. Ja arstide otsuste aluseid ei saa ükski kohus kontrollida. Kehval inimesel aga pole võimalik seda luba muretseda, tal puudub raha, mida arstidele maksta, ta on sunnitud soolapuhujate juurde minema, kes tihti saavad ta teise ilma. Sellega saadakse rahvaarvu kasvamise mõttes vastupidine tagajärg: needki emad, kes võiksid sünnitada, saadetakse vastu surmale ja rikutakse nende tervis.

Olen kindel, et üheski riigis ei ole suudetud kõrgete karistustega aborte ära hoida, küll aga on karmid karistused õnnetuks teinud paljuid, ja sellepärast on karistus aborti eest ebaõiglane ja tuleks kaotada.

Kohtuminister **T. Kalbus**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Siit Riigikogu kõnetoolilt korraldatakse ühtepuhku, et meil on väga raskete karistustega tegemist ja sellepärast peab karistust, mis ette nähtud aborti käsitavas paragrahvis, kergendama. Sedasama toonitas härra Jõeäär oma viimases sõnas, kui ta siit kõnetoolilt lahkus.

Tahaksin tähelepanu juhtida sellele, et kui rahva enamuses rahulolematuse on olnud praeguse korra suhtes, siis sellepärast, et praegumaksev seadus karm on. Praegumaksev seadus näeb ette, et karistatakse neid, kes oma raskejalgsuse katkestanud, kuni kolme aastani türmiga. Käesolev eelnõu on aga hoopis teine kui praegumaksev seadus. Kriminaalseadustiku § 193. ettenähtud karistus võib määrata ühest päevast kuni kuue kuuni aresti. Tähendab, miinimum on üks päev ja maksimum kuus kuud aresti, aga mitte türmi, nagu praegumaksevas seaduses. Pealegi võib kohus seda karistust määrata tingimisi. Ei saa juttu olla, et on karistus raske. Võiks kinnitada, et nii kergest karistust ei tea kuskil ilmas, kui ette nähtud meie kriminaalkoodeksis; meie käime praegu selles küsimuses esirinnas. Nagu siin mitu korda öeldud, ei tea meie praegu ühtki riiki, kus abort täiesti, absoluutselt vaba ja karistamata oleks. Eesti riik oleks esimene, kes selle katse teeks. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Õigus, seda katset on tehtud Venemaal, aga ka praegu ei ole seal absoluutset vabadust maksmas, vaid on teatud kord, loasaamise kord olemas.

Pealegi kahtlen väga, et võiksime kindlasti öelda, et Eesti rahva enamuse on selle poolt, et raskejalgsuse katkestamine täiesti vaba, absoluutselt vaba peaks olema. See on täiesti vaieldav küsimus. Ma mäletan väga hästi, kui see küsimus kohtuministeeriumis ja Riigikogu komisjonides arutamisel oli, et siis arstide seisukoht ei olnud sugugi ühtlane. Lugupeetud härra dr. Leesment nähtavasti oma kõnes ei poolda ka absoluutset vabadust ja lõppude-lõpuks tuleb ikkagi niisugusele seisukohale, et toetab rkl. Johanson'i ettepanekut, nimelt et tervislikkudel põhjustel abort peab vaba olema, ja et siis arstid ei langeks mingisuguse karistuse alla. Sellepärast tähendan, et härra Johanson'i parandust ei ole vaja, sest § 46. on otsekohe öeldud, et teise inimese tervise päästmiseks on see lubatud. See on üldine paragrahv, mis käib kõigi süütegude kohta. Ja kuidas seda raskejalgsust katkestada võib, see on Arstiseaduses ette nähtud. Kui tahetakse seda küsimust teisiti lahendada, siis on see Arstiseaduse, mitte aga kriminaalseadustiku asi.

Kui öeldakse, et § 46. redaktsioon on lühike ja raskelt arusaadav, siis võib seletuskirjast leida, mis olemas Vene nuhtluse seaduses, ja seal on mitu lehekülge kirjutatud, kuidas sellest tuleb aru saada; ei ole mingisugust kahtlust, et kui arst tervislikkudel põhjustel aborti teeb, et ta siis karistatud ei saa.

Võidakse öelda, et arste on sellepärast karistatud. See on tõsi küll, arsti on karistatud. (A. Jõeäär, stp: Tegi küll tervise päästmiseks.) Kuid ta ei ole teinud seda nende reeglite järgi, mis ette nähtud. Seaduses on kord ette nähtud, kuidas seda võib teha, kas iga arst võib üksikult seda teha, või on kahe arsti nõupidamine tarvilik. See arst läks reeglitest mööda ja tegi väga hooletult ja mustalt, sellepärast sai ta ka karistatud. (Vahelhüüe pahemalt poolt. — L. Johanson, stp: Kui seadus maksma hakkab, ega siis vana seletuskiri maksma ei jää.) Seaduse motiivid jäävad ikka maksvaks.

Sellele asjaolule tähelepanu juhtides arvan, et härra Jõeääre ettepanek vastuvõtmatu peaks olema. Samuti vastuvõtmatu on härra Johanson'i ettepanek sellepärast, et see küsimus on üldosa § 46. täiesti lahendatud. (A. Oinas, stp: Mis mõte on miinimumil?) Peaks olema teatud piirkond, milles saab karistust määrata, ja ei ole iga tegu üks ja sama. Võib olla ühel juhul tuleb vabastada üldse karistusest, teisel juhul aga mitte. Kriminaalkohtup. sead. § 775 näeb ette, et on võimalus pöörata Vabariigi Valitsuse poole, ja Vabariigi Valitsus võib vabastada karistusest. Siin on põhimõtte tähtis, kas meie tahame lubada absoluutset vabadust, mida kuskil ilmas ei ole, või tahame seda piirata. Ja apelleerida Eesti rahva poole, et Eesti rahvas pooldab absoluutset vabadust mingisuguste reeglitega, selle juures mina kahtlen.

A. Jõeäär (stp) (fakt. märk.): Faktilise märkusena pean tähendama, et mina juba II lugemisel vaidlesin härra ministriga selle üle, missugune kord on Venemaal maksev abortide kohta. Seal on kriminaalseadustikus peaaegu sõnasõnalt samasugune paragrahvi tekst, nagu mina ette panen, kuid peale selle on välja antud reeglid, mis korraldavad abortide tegemist kliinikutes riigi kulul. Samasuguseid reegleid võiks ka Eestis välja anda Arstiseadust vastava novelliga tarbekorral täiendades.

Juhataja **K. Einbund**: Avaldan ettepanekud 9. peatüki kohta.

Rkl. Jõeäär paneb ette, § 193 vastu

võtta järgmisel kujul: „Ema, kes süüdlane oma raskejalgsuse tahtlikus katkestamises peale kolme kuu möödumist raskejalgsuseks jäämisest, karistatakse:

arestiga mitte üle kuue kuu.“

Rkl. Jõeäär paneb ette, § 194. esimene osa vastu võtta järgmisel kujul: „§ 194. Süüdlast naisisiku raskejalgsuse katkestamises, ilma et temal selleks vastavat arstiteaduslikku ettevalmistust oleks, samuti vastava arstiteadusliku ettevalmistusega isikut, kui raskejalgsuse katkestamine tema poolt sündinud peale kolme kuu möödumist raskejalgsuseks jäämisest ja arstiseaduse vastaselt, karistatakse: vangimajaga mitte üle ühe aasta.“

Juhuks, kui rkl. Jõeääre ettepanekuid vastu ei võeta, teeb rkl. Laur ettepaneku:

võtta sanktsiooniks § 193.: „arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni“, ja § 194. võtta karistusemääraks: „kui raskejalgsuse katkestas arstliku praktika õigusga isik —

arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni.“

Rkl. Johanson teeb ettepaneku: võtta § 193. ja § 194. lõppu: „Raskejalgsuse katkestamine põhjustel, mis arstidele ja ämmaemandatele vastavates eriseadustes lubatud, ei ole karistatav.“

Aruandja R. Vreeman (lõpusõna): Selle peatüki ja abordiküsimuse juures vaieldi teisel lugemisel pikalt, kuid täna on veel pikemalt vaieldud, poolt ja vastu põhjendusi ette tuues. Komisjonis leidis samuti see küsimus kõige pikemat arutamist, kuhu kaasa tõmmati selle küsimuse otsustamiseks nii teaduslikke jõude kui ka seltskondlike organisatsioonide esindajate arvamisi.

Raske oli komisjonil seisukohta võtta ja otsustada nii laialist küsimust, mis võib tabada meie rahvast ja mis võib tuleviku suhtes kaasa mõjuda meie rahvaarvu tõusule või langusele.

Valitsuse poolt oli see paragrahv asetatud sellesse peatükki, kus ette nähtud surmamine. Komisjon võttis teise seisukoha ja viis selle paragrahvi teise peatüki alla, kus käsitatakse süütegusid rahva tervise vastu. Valitsuse ettepanekus oli karistus üheaastane, samuti oli arstidele ja ämmaemandatele kõrgem karistuse norm. Komisjonis oli kaks voolu: üks täiesti vabakslaskmise poolt ja teine — üldiselt seisukohalt — et abort peab meil üldiselt karistatav olema.

Neilt seisukohtadelt välja minnes otsustati, mis eelnõus juba avaldatud, et abort oleks meil põhimõtteliselt karistatav.

Nagu härra kohtuminister kõnetoolilt märkis, võib karistusi teatud juhtudel tingimisi ära jätta, selle tõttu võib ka erilistel juhtudel abordi karistamine ära jääda, nagu nüüd selle ettepanekuga tahetakse vastu võtta, see on kolm kuud arvates raskejalgsuse jäämise silmapilgust.

Siin rkl. härra Leesment kui eriteadlane, arst, rääkis küll kõigest muust, kuid jättis kriminaal korra või juriidilise külje selle aborditegemise küsimuse juures lahendamata, nimelt, kas on võimalik ära määrata, millal just kolm kuud möödunud on, kas abort on tehtud kolme kuu jooksul või hiljem, vast ehk mõni päev üle selle. Kuid siin tuleb seaduse täitmise juures, kohtu ja karistusemääramise puhul õiget piirijoont tabada. See aga oleks tegelikult, kui mitte võimata, siis väga raske. Seda arvamist avaldasid arstide seltsi esindajad komisjonis, ja sel arvamisel ollakse praegu ka kohtu ringkonnas. Kui juba abort karistusest vaba on, siis peaks see olema väljendatud palju selgemini või mingisuguste järeldustega ja piirijoontega selgemini eraldatud olema. Siin aga seda ei ole. Kuna aga see küsimus üldiselt tõesti on niisugune, mis ei või dikteeritud olla nii ühe kui teise isikliku arvamise poolt, vaid tuleks peale selle, mis siin toonitati — jäägu südametunnistuse hooleks — küllalt asjalikult arvesse võtta seda suurt vastutust, mis selle küsimuse juures meie rahvaasadikud ära määravad, sest kaalul on siiski väga põhimõttelik ja suur küsimus. Ainuke riik ilmas, mis praegu teada, oleks Eesti riik, kes abordi karistuse täiesti kaotab. Teisi niisuguseid ei ole. (A. Oinas, stp: Küllap tullakse varsti järele.) Muidugi, kui sellega tahaksime kuulsaks saada, modernid olla. Kuid ma tähendaksin, et võtku igaüks hääletamisel arvesse, missugused tagajärjed võivad sellel olla meie rahvaarvu tõusule ja langusele. Kui arvatakse, et midagi ei tähenda see, kui kaitstakse neid seisukohti, mis siit kõnetoolilt ette toodud, siis näitab tulevik, missugused järeldused sellel on.

Komisjoni nimel ma nende ettepanekutega ühineda ei saa.

A. Jõeäär (stp) (häälet. korra kohta): Panen ette, minu kaks ettepanekut, § 193. ja § 194. kohta, hääletada koos, kuna need üksteisega ühenduses on. Samuti panen ette, hääletada koos rkl. Lauri ettepanek §§ 193. ja 194. kohta, mis loogiliselt seotud. Minu ettepanek, kui kaugemaleminev, tuleb esmalt

hääletamisele, siis rkl. Lauri ettepanek ja lõpuks rkl. Johanson'i ettepanek, mis täiesti rippumatu.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Jõeääre hääletamise korra kohta tehtud ettepaneku vastu ei vaielda, selle järgi tulevad korraga hääletamisele mõlemad rkl. Jõeääre ettepanekud ja siis rkl. Lauri ettepanek, missugune on juba väliselt ühe ettepaneku kujul tehtud. Kaksteist Riigikogu liiget nõuavad rkl-te Jõeääre, Johanson'i ja Lauri ettepanekute kinnist hääletamist. Seega hääletan ettepanekud kinniselt.

(Hääletatakse.) Rkl. Jõeääre ettepanekute poolt on 35 häält, vastu — 34 häält, erapooletuid — 2, seega on ettepanekud vastu võetud. Selle järgi jääb ära rkl. Lauri ettepaneku hääletamine.

(Hääletatakse.) Rkl. Johanson'i ettepaneku poolt on 31 häält, vastu — 40 häält, erapooletuid — 2, seega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) 9. peatüki poolt on 38 häält, vastu — 40 häält, — seega on 9. peatükk tagasi lükatud.

Vaheaeg kl. 19.10 min. — kl. 19.40 min.

10. ja 11. peatükid võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(12. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette, § 266 vastu võtta järgmiselt: „Süüdlast kerjamises, keda selleks ei sundinud eluülespidamise allika puudus, karistatakse:

arestiga mitte üle kahe nädala või rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni.“

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 12. peatükk vastu võetud.

(13. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette, § 272. täiendada teise lõikega järgmiselt: „Sama karistuse alla langeb meister, kes süüdlane oma õpilasega julmilt ümberkäimises.“

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 13. peatükk vastu võetud.

(14. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette, § 279. võtta sõnade asemele: „rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni“ sõnad: „arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni“.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 14. peatükk vastu võetud.

15. peatükk võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(16. peatükk.)

Aruandja **R. Vreeman**: Teen ettepaneku, vastu võtta redaktsiooniline parandus § 300. juures, nimelt

paragrahvi algus lugeda järgmiselt: „Süüdlast selles, et ta seadusega nõutava loata tööstus- või kaubandusettevõtte seadis sisse, asus sisseseadmisele, alustas töötamist või tunduvalt muutis ettevõtte sisseseadet, saaduste väljatootamise määra või viisi, karistatakse“ j.n.e.

Sellega parandatakse puhtredaktsiooniline viga, mis tekkinud trükkimisel.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 16. peatükk ühes redaktsioonilise parandusega § 300. vastu võetud.

(17. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette, välja jätta § 356. Ühtlasi teen korra kohta ettepaneku, see hääletada nimeiliselt.

L. Johanson (stp): Ma teen ettepaneku, § 348 võtta järgmiselt: „Tööstusettevõtte või põllumajapidamise juhatajat või ta asemikku, kes süüdlane selles, et ta seaduse või sundmääruse eeskirju rikkudes:

1) pidas töölist palgaraamatuta;
2) ei pidanud korralikult palgaraamatut, karistatakse:

rahatrahviga mitte üle viiesaja krooni.“
„§ 351. Tööstus- või kaubandusettevõtte või põllumajapidamise pidajat või juhatajat, kes süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või sundmääruse eeskirju, mis antud töölistele puhkeaja võimaldamise

kohta nimetatud ettevõttes, karistatakse: arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.“

„§ 351¹. Tööstusettevõtte pidajat või juhatajat, kes süüdlane selles, et tema takistas ettevõtte töolistevanemate või vanematenõukogu valimist, vallandas tööliste tema vanemaks või nõukogu liikmeks olemise ajal või ajal, mil ta oli tööliste poolt vanema või vanematenõukogu liikme kandidaadiks üles seatud, või segas tööliste vanematenõukogul või vanematel täita nende ülesandeid, mis seaduste ja määrustega kindlaks määratud, karistatakse:

vangimajaga mitte üle kuue kuu.“

„§ 351². Tööstusettevõtte pidajat või juhatajat, kes süüdlane selles, et tema ei maksnud töolistevanemale või töolistevanemate nõukogu liikmele seaduses kindlaksmääratud tasu, karistatakse:

rahatrahviga mitte üle kahesaja krooni.“

§ 353. võtta sõna „arestiga“ asemele „vangimajaga“.

Teisest lõikest viimsest ja eelviimsest reast kustutada: „või rahatrahviga mitte üle viiesaja krooni“.

§ 354. teine lõige võtta järgmiselt: „Kui süüdlane saatis teadvalt valetateid, siis karistatakse teda:

vangimajaga mitte üle kuue kuu.“

Aruandja **R. Vreeman** (lõpusõna): Ma tähendaksin ainult niipalju, et § 356. on põhjalikult läbi vaieldud teisel lugemisel ning tema tagasilükkamise ettepanekuga ühineda ei saa, sest ettepanek on teisel lugemisel tagasi lükatud.

Härra Johanson'i 6 ettepanekut on ka tagasi lükatud sellepärast, et neis paragrahvides tahetakse just põllumajandust viia sellesse nuhtluseseaduse piirkonda, kus põllupidajaid palgaraamatu mittepidamise pärast tahetakse karistama hakata. Niisugune raamatupidamine sünnitaks talupidajatele suuri raskusi, neil tuleks terve raamatupidamine sisse seada ja neil inimestel on kirjatähe tundmine palju raskem. Palgaraamatu mittepidamine viiks talupidajad karistuse alla, mis kasu asemel ainult valitsusevastase meeleolu võiks välja kutsuda. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Raha sissenõudmiseks on vastav kohtukord olemas.

Juhataja **K. Einbund**: Asun selgitamisele, kas tarvilik arv Riigikogu liikmeid toetab nimelise hääletamise nõudmist. Palun kõrvalruumidesse helistada. (Helistatakse. — Hääletatakse.) Koos on 73 Riigikogu

liiget, nimelist hääletamist toetab 29, see on rohkem kui $\frac{1}{3}$ koosolevatest Riigikogu liikmetest, — seega tuleb rkl. Jõeääre ettepanek, § 356. välja jätta, nimelisele hääletamisele. Palun vastata minu hüüdele neid, kes ettepaneku poolt on, „poolt, kes vastu — „vastu“.

Adamson, Mart — poolt; Anderkopp, Ado — puudub; Arras, Konrad — vastu; Ast, Karl — poolt; Baars, Kaarel — puudub; Baranin, Peeter — vastu; Eilman, Bernhard — poolt; Einbund, Karl — vastu; Elisson, Hendrik — poolt; Freiberg, Karl — poolt; Fuks, Johannes — vastu; Grigorjev, Vassili — puudub; Grimpel, Arnold — puudub; Gustavson, Oskar — puudub; Hasselblatt, Verner — vastu; Hellman, Mihkel — vastu; Holberg, Johan — puudub; Hünerson, Jaan — puudub; Homin, Jakob — poolt; Johanson, Ado — vastu; Johanson, Leopold — poolt; Jonas, Erich — poolt; Juhkam, Mihkel — vastu; Järve, Peeter — vastu; Jõeäär, Aleksander — poolt; Jürman, August — vastu; Kaal, Karl — poolt; Kalbus, Tõnis — vastu; Kask, Oskar — vastu; Kerem, August — vastu; Kink, Eduard — poolt; Klement, Johannes — poolt; Kornel, Karl — vastu; Kornell, Aleksander — vastu; Kurtschinsky, Mihail — puudub; Kärner, Aleksander — poolt; Köster, Oskar — vastu; Laarman, Mats — vastu; Laidoner, Johan — vastu; Lattik, Jaan — puudub; Laur, August — vastu; Lehtman, Johannes — puudub; Liigand, Oskar — vastu; Leesment, Hans — vastu; Loosalu, Jakob — vastu; Loorenz, Gustav — vastu; Maaker, Villem — puudub; Martinson, Märt — vastu; Martinson, Hans — poolt; Martna, Mihkel — poolt; Maurer, Theodor — poolt; Mälberg, Jaan — vastu; Möttus, Alfred — puudub; Mürk, Johannes — vastu; Oinas, Aleksander — poolt; Ottas, Georg — vastu; Penno, Rudolf — vastu; Pesur, Eduard — poolt; Piiskar, Jaan — poolt; Pool, Theodor — puudub; Pukk, Otto — vastu; Päts, Konstantin — puudub; Pöhl, Hans — puudub; Raudkepp, Leopold — vastu; Rebane, Hans — puudub; Rei, August — poolt; Rosenberg, Ernst — puudub; Saar, Jakob — vastu; Schilling, Carl — puudub; Schulbach, Arnold — vastu; Schütz, Peeter — poolt; Sepp, Johan — puudub; Sikkar, Johannes, — puudub; Soonberg, Karl — vastu; Soots, Jaan — vastu; Sprenk, August — poolt; Sulg, Edgar — puudub; Sternfeldt, Aleksander — vastu; Tallmeister, Theodor — puudub; Tamm, Karl — vastu; Tammann, August — vastu; Teetsov, Jaan — vastu; Teemant, Jaan — vastu; Tief, Otto — puudub; Tiks, Jaan — poolt; Tonkman, Kustas — vastu; Toomel, Aleksander — vastu; Tupits, Artur — vastu; Tõnisson, Jaan — vastu; Tõllassepp, August — vastu; Usai, Au-

gust — poolt; Vain, Jaan — poolt; Veiler, Aleksander — vastu; Veiss, Konstantin — poolt; Vessart, Villem — vastu; Vestholm, Jakob — vastu; Voiman, Jüri — poolt; Vomm, August — poolt; Vreeman, Richard — vastu; Zimmermann, Johannes — vastu.

Poolt on 28 häält, vastu — 49 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek § 351. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek, võtta vastu uus § 351¹, tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek, võtta vastu uus § 351², tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek § 353. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek § 354. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek § 348. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 17. peatükk vastu võetud.

18.—21. peatükid võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(22. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Kordan II lugemisel tehtud ettepanekut,

§ 421. välja jätta sõnad: „surmanuhtlusega või“.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 22. peatükk vastu võetud.

(23. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette, § 440. välja jätta viimne lõige.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 23. peatükk vastu võetud.

24. peatükk võetakse 38 häälega 21 hääle vastu muutmata vastu.

25. peatükk võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(26. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette, välja jätta § 472.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 26. peatükk vastu võetud.

27.—30. peatükid võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(31. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Kordan II lugemisel tehtud ettepanekuid ja panen ette,

§§ 540., 541. ja 544. teises osas võtta sõnade: „kuue aasta“ asemele: „kolme aasta“.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek § 540. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek § 541. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek § 544. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 31. peatükk vastu võetud.

(32. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Panen ette,

§ 555. välja jätta sõnad: „surmanuhtlusega või“.

Siinjuures palun silmas pidada seda, et käesolevasse paragrahvi surmanuhtlus võeti komisjoni poolt. Valitsuse ettepanekus seda ei olnud. Selle paranduse tagasilükkamise tagajärg oleks see, et karistatakse surmanuhtlusega ka neid, kes süüdi on kõige lihtsamal röövimises, isegi siis, kui süüdlane ei ole sealjuures kahju-saaja keha vigastanud, vaid on lihtsalt röövinud, langeb ta surmanuhtluse alla sel korral, kui ta enne seda on näiteks kolm korda karistatud kelmuse eest. (J. Soots, põl: Kuluks ära!) Kuluks ära? Siis peaksime olema järjekindlad, härra kindral. Kui sellele ära kuluks surmanuhtlus, Teie arvates, kes pärast kolmekordset kelmust on lihtröövimise toime pannud, siis minu arvates on palju suurem kuritegu inimese tapmine, ja veel enam kvalifitseeritud tapmine, näiteks kui tapetakse riigi- või omavalitsuse teenija ametikohuste täitmisel, või pannakse tapmine toime lõhkeainete või plahvatusega, mis mitmele inimeselule hädaohtlik — selle eest näiteks ei ole surmanuhtlust määratud. Aga niisuguse väikese asja eest tahetakse määrata surmanuhtlus. Kuhu jääb siis õiglus? Minu arvates peaks Riigikogu aktsepteerima valitsuse seisukoha, mitte aga komisjoni oma.

Peale selle panen ette,

§ 548. kolmandas osas sõnade asemele:
„kuue aasta“ võtta „kolme aasta“.

(Vahelhüüe paremalt poolt.) Ma ei ole veel kuulnud, et valitsus seda seisukohta oleks kaitsenud. Kuulame ära, mis ta ütleb. Ma kahtlen isegi, kas valitsus seda kaalunud on, seda võime protokollidest järele vaadata. (Vahelhüüe paremalt poolt.) Ega ma valitsuse nimel ei räägi, ma ütlen, kui valitsus tahab oma seisukoha avaldada, siis tal on võimalik seda teha.

Üht ma ütlen küll, härrad rahvasaadikud, kui teie sel kujul selle seaduse vastu võtate, siis soodustate sellega ainult tapmisi sellepärast, kui teie määrate selles seaduses röövimise eest ka surmanuhtluse, siis on päris selge, et röövlil on kasulikum röövitud isik ära tappa, sest suuremat karistust ta niikuinii ei saa ja saab sellega ühest tunnistajast lahti.

Aruandja **R. Vreeman** (lõpusõna): Ma vaidlen vastu ettepanekule, et § 555. välja jätta surmanuhtluse sanktsioon. Härra Jõeääre ettepanek ei ole küllalt erapooletu selle paragrahvi suhtes ja ta toob ette ainult selle kõige väiksema juhu. (A. Jõeääre, stp vahelhüüe.) Kuulge, see paragrahv räägib sellest, et „kui röövimine saadeti korda salgaga“, see tähendab, kui salkkond inimesi tungis sisse, riisus, piinas j.n.e. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Ega siin kõike ei saa ära seletada, kuidas röövimine peab sündima. (Naer.) Siis on: „2) isiku poolt, kes oli kandnud mitte vähem kui kolmel korral karistuse varguse, röövimise, väljaressimise või kelmuse eest, enne viie aasta möödumist, arvates ühe seesuguse süüteo eest karistuse ärakandmise päevast.“ See on juba järjekordne või järjekindel kurjategija. Siin võib ette tulla neljas, viies juhtumine. See on tingimata vajalik, ja härra Jõeäär kardab alati, kui koodeksi on võetud kõvem nuhtlus. Kuid seda nuhtlust ei tarvitata siis, kui süütegu on väike, ma pean seda juba mitmendat korda toonitama. Võibolla läheb aastat kümme mööda, kus paragrahvi selles sanktsioonis tuleb tarvitada. (Vahelhüüe.) Mõnikord on tapmine väiksem süü, kui piinarikas röövimine. (A. Jõeäär, stp: Siin ei ole piinarikas röövimine, vaid salgaga röövimine.)

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek § 548. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse. — A. Jõeäär, stp: Härrad Riigikogu liikmed, lugege enne see paragrahv läbi, siis teate hääletada.) Poolton 33 häält, vastu — 37, erapooletuid 2, — seega on rkl. Jõeääre ettepanek § 555. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 32. peatükk vastu võetud.

33.—36. peatükid võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(37. peatükk.)

A. Jõeäär (stp): Kordan II lugemisel tehtud ettepanekuid,

§ 605. välja jätta teine ja kolmas osa alates sõnadest: „Kui ei võetud“ kuni: „kaheksa aasta“ ja § 606. välja jätta viimne lõige alates sõnadest: „Kui teatamatajätmine“...

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek § 605. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Jõeääre ettepanek § 606. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 37. peatükk vastu võetud.

III osa võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

A. Jõeäär (stp) (häälet. motiiv.): Sotsialistliku rühma nimel annan teada, et meie rühm ei saa hääletada kriminaalseadustiku poolt, milles surmanuhtlus sees, ja hääletame selle seaduse vastu.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Poolt on 37 häält, vastu 20, — seega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

(Vahelhüüded: Koosolek lõpetada!) Ma kuulen hüüdeid, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 20.40 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Abisekretär **J. Piiskar**.